ТАПҚАНЫНА МАСТАНБАЙДЫ, ШАШҚАНЫНА МАҚТАНБАЙДЫ

Ж. ӘДІЛБАЕВ.

НҰРТАЙ ЖӘНЕ АҒАЛАРЫ

Қазақстанның халық жазушысы Әзілхан Нұршайықовтың аса қарапайым, көпшіл, керемет кішіпейіл екенін бір көрген жан анық аңғарады. Әзағаңмен әр кездесу, аз ғана әңгімелесу, оның сөзін тыңдап, ойын білу жан дүниеңді кеңейтіп, тынысыңды аша түседі. Сондай жүздесулердің бірінде жазушы:

- Соңғы жылдары қарым-қатынас азайып, кітап шығару қиындап, жазған дүниелерім стол тартпасынан орын алып жататын. Баспалардың да арасы ашылып алған. Бұрынғыдай жоспарға кіріп, кітап шығару келмеске кеткен. Сөйтіп, іштен тынып жүрген күндердің бірінде үйге бір жас жігіт келіп, сәлем берді. Мен де жалпылдап амандасып жатырмын. Бірақ танымаймын. "Кімсің?" деуге ыңғайсызданып отырғанда, осыны сезген мейман бала:

- Аға, мені танымайсыз. Ол түк емес. Мен сізді танимын, сізді бүкіл еліңіз біледі. Сіздің қаламыңыздан шыққан дүниені құр жібермеймін. Алайда соңғы жылдары газет-журналдан аспай қалдыңыз. Жазбай жүрсіз бе әлде жазғаныңызды шығара алмай жүрсіз бе, осыны білейін, өзіңізбен жүздесейін, көмегім қажет болса, ағадан аярым жоқ деп айтайын деп келдім. Біз жерлеспіз, сіз Жарма ауданынан, мен көршілес Аягөзденмін. Бір-бірімізге көмектесетін күн туды. Менің атым Нұртай, фамилиям Сабильянов, - деп қонақ жігіт айналысатын шаруасы, бүгінгі жағдайы туралы көп-көрім әңгіме айтып бергенде қатты риза болып қалдым. Қазақ жастарының арасында да мұндай зиялы азаматтар барына, бейтаныс біреуге келіп, қамқор қолын ұсынғанына шын қуандым. Соңғы жылдардағы шықпай жатқан шығармаларым жайында мен де біраз сыр шерттім.

Сөйтіп, Нұртай бауырым менің қозғаусыз жатқан екі кітабымды шығарып бермек болып келістік. Міне, ол кітаптар – "Өмір өрнектері" мен "Қаламгер және оның достары", - деп Әзілхан аға қолтаңбасын қойып, егізін қолыма ұстатты.

- "Елде болса, ерінге тиеді" деген осы. Бұл еңбектерім ұнаса, алдымен Нұртай Сабильяновқа алғыс айтсын оқырман. Өзім Нұртайға шексіз ризамын. Бейтаныс жазушыға баға жетпес қамқорлық жасау екінің бірінің қолынан келе бермес. Нұртай менің ғана емес, халықтың, жалпы руханияттың, ұлттың қамқоршысы болып көрінді. Бұл еңбегі жерде қалмас, Нұртай ертең-ақ ел аузындағы азаматқа айналар. Ал сен мүмкіндігің болса, сол Нұртаймен бір кездес, бүгінгі әңгімемізді есіне сал, кітабын шығарып алған соң ағамыз ұмытып кеткен екен деп ойламасын. Нұртайдай азаматтар саны көбейе берсін, - деген еді Әз-ағаң.

Бұл әңгіме осыдан төрт жыл бұрын болған. Әз-ағаңнан телефонын алғам. Ұзаққа создырғам жоқ, мұндай азаматты бір көруге асығып, телефон шалдым. "Танысайық" деп, кеңсесінің адресін айтты. Бардым. Жап-жас, бірақ жастығына қарамай аса байсалды (паң емес), үні жұмсақ, күннің ыстығына қарамай галстук тағып, костюм киген жігіт қарсы алды. "Неге келдің?" деген жоқ, танымаса да амандық-саулық сұрасып жатыр. Көпке созбай, ешқандай шаруам жоғын, Әзағаңның әңгімесі әсерінен айыға алмай, Халық жазушысының миллиондаған оқырмандарының бірі ретінде соңғы екі кітапқа рахмет айтайын деп келгенімді білдірдім.

Сонда Нұртай:

- Ол үлкен шаруа емес шығар, еңбек Әз-ағаңдікі. Мен де "Махаббат, қызық мол жылдарды" сан мәрте парақтаған, "Ақиқат пен аңыздан" Баукең атамыздың ғажайып өмірін танып білген ұрпақ өкілімін ғой. Менікі осындай керемет дүниелер берген ағаны демеп жіберу ғана ғой, - деп еді ақталғандай.

Одан кейін Нұртаймен ағаініdей болып кеттік. Жайдары амандасамыз, жылы қоштасамыз. Басқа да талай ақын-жазушыларға қол ұшын бергенін естіп жатамыз. Ал өзінің туған жеріне жасап жатқан қамқорлығы бөлек әңгіме.

НҰРТАЙ ЖӘНЕ ЖЕРЛЕСТЕРІ

Аягөз ауданының Бозай ауылында Өскенбаевтар отбасында дүниеге келген Перизат пен Бекзат атты егіз сәбилердің бірі Қазақстанның 15-миллионыншы, екіншісі 16-миллионның көшін бастаған азаматтар екенін, өткен дүйсенбіде "Отан" партиясы нәрестелердің шілдеханасын өткізгенін "Дидар" хабарлаған. Бұл есте қаларлық оқиғаға қатыстым. Нұртай да келген екен Алматыдан. Бақытты отбасына құттықтаулар аз болған жоқ. Алаңға жиналған аягөздіктер әр шешенді қол соғып қолпаштап-ақ жатыр. Ал Нұртайдың аты аталғанда, бүкіл алаң біраз уақыт сөз бермей, қол соғып тұрып алды. Мен мұндай қошеметтің құпиясын сұрадым.

- Жалпы адамзаттың қалыптасуында бұлжымас бір заң бар. Ол - адамдардың бір-біріне қамқорлығы. Егер бұл болмаса, адамдардың қауымдастығының жыртқыш аңдардан айырмашылығы да аз болар еді ғой. Мен діндар емеспін. Бірақ іштей Аллаға сыйынуды артық санамаймын. Мені қазір біреулер меценат, екіншілері Атымтай-Жомарт деп жүрген көрінеді. Десе десін. Алайда көмекті де соған зәру адамға берген дұрыс деп білемін.

Бүгінгі той иелеріне көмегімді "жомарт" атанайын деп ұсынған жоқпын. Бұл отбасына менің көмегім артық болмас, анау сәбилердің керегіне ұқсатар деп бердім.

Н. Сабильяновтың азаматтығына биыл бүкіл республика халқы куә болып, ризашылығын білдіргеніне күмән келтірмеспіз. "Хабар" арнасының тікелей эфирінен 4-5 ай бойы ақындардың жекпе-жек айтысын өткізу әркімнің қолынан келе бермейтін іс. Сол айтыстардың демеушілерінің бірі "Отан" саяси партиясы төрағасының орынбасары Амангелді Ермегияевтың айтуынша, айтыс өтетін сахнаны жарықтандырудың өзі ғана 150000 теңге екен. Бұған ақындардың жамбасақысын, жолақысын, күнделікті шығынын, басқа да толып жатқан ақысыз атқарылмайтын қызметтердің төлемін қоссаңыз, бір айтыстың қанша қаржы талап етерін есептей беріңіз.

Жерлестеріне Нұртай жасаған жақсылықтарды тізе берсек, ұзаққа кетеміз. Солардың кейбіреуін ғана еске салайық.

"Қозы Көрпеш – Баян сұлу" эпосының 1500 жылдық тойын жалғыз Нұртай өткізді десек, қателесер едік. Той қаржысын республика да, облыс та, аудан да көтерді. Ал Нұртай бұл шарадан да қалған жоқ. Біраз дүниесін ортаға салды.

Өткен жылы ақын Дулат Бабатайұлының туғанына 200 жыл толғаны атап өтілгенін білеміз. Ал "той құдайдың қазынасы" десек те, белгілі бір шығынсыз болмайды. "Менен не көмек керек?" деп Нұрекең тағы үлгі көрсетті.

Бұл жерде ақша санын саналы түрде айтпай отырмыз. Мәселе ақшада емес, адамның пиғылында тұр.

- Тарихымыз, өткеніміз, соларды жиып-теріп, бүгінге жеткізген аға ұрпақтарымыз болмаса, біз де жүрмес едік деп ойлаймын. Ал біздің борышымыз сол тарихты келер ұрпаққа табыс ету ғой. "Қозы Көрпеш – Баян сұлу" эпосының 1500 жылдығын, Дулат Бабатайұлының 200 жылдығын тойлау арқылы он мыңдаған жастар бұрын заты түгіл атын естімеген тарихымызбен танысты. Осы тойлардан кейін бұлар туралы білген, білсек деп ниет еткен жастарымыздың саны еселеп артқанына сенемін. Ендеше, кейбіреулер айтатындай, оған кеткен шығын желге ұшқан жоқ, ол саналарды жетілдіруге ықпал етті. Осыдан кейін мұндай шараларға қалай қатыспай отыра аласың? Мен кімге қанша көмек жасасам да біреуге жақсылық жасадым деп есептемеймін, қоғам, ел, мемлекет алдындағы борышымды өтедім деп ойлаймын, - дейді Нұртай.

Иә, уақыт, ел, мемлекет және осылар алдындағы адамның міндеті сияқты ұғымдарды терең түсіне білген жан ғана жасаған ісін бұлдамайды. "Нұртай жасаған жақсылығын бұлдады" дегенді естімеппін.

Нұртай айтады:

- Егер біреуге себім тиіп жатса, ертең балаларымның алдынан шығар, Алладан қайтар. "Мен саған сөйтіп едім, есесін қайтар" деп жатсақ, ол – жақсылық емес, оның аты – сауда. Мен саудагер емеспін, болғым да келмейді, тек менің шарапатым тиген сол жандар менің тілеуімді тілеп жүрсе болғаны.

Былтыр Н. Сабильянов жерлестерін тағы бір желпінтіп тастады. Өзінің туып-өскен ауылы Шыңқожаның клубы мал қораға айналып кеткен еді. Ие жоқ, ал иесіз дүниенің жағдайы белгілі ғой. Ауылына барған сайын осы клубты көріп, жаны күйзелетін. Бірде оны қалпына келтіруге бел байлады. Есептеп көрсе, миллиондаған теңге қажет. Әкесімен ақылдасқанда, Салих ақсақал:

- Балам, саған айта алмай жүр едім, өзің бастаған сөзді мен жалғайын. Басқа түк істемесең де осы клубты жөндетіп берші, - деді.

Әке сөзі де қамшы болды, Нұртай осы істі бастауды ұйғарып, қолға алды. Айтуға ғана жеңіл, талай тер төгілді, жүйке де біраз жұқарды. Әйтеуір басталған шаруа сәтімен аяқталды. Жаңарған мәдениет үйін ауылдастары танымай қалды. Сол күні Нұртайға шын жүректен шыққан алғысын айтпаған шыңқожалық жоқ болар.

Нұртай:

- Ол мәдениет ошағын аштық қой. Қазір оның отын-суы, штаты – бәрі менің қалтамнан төленеді. Жарайды, ауылдастарым риза болса, маған сол да жетер деп жүрмің, - дейді.

Нұртайдың қамқорлығынан көрші аудандардың жастары да қағылып көрген жоқ. Былтыр Жарма ауданының мектеп оқушыларына бір миллион теңгенің спорт құралдары сыйға тартылды. Бес жылдан бері Көкпекті ауылындағы, Науалыдағы балалар үйлеріне үлкен қолқабыс көрсетіп келеді. Совет әскерлерінің Ауғанстаннан шығарылуының 15 жылдығына байланысты жасалған медальдарсыз қала жаздаған 100 жармалыққа осындай медальдар өлерді (Ресейден сатып алынды). Ал биыл Үржар, Жарма, Аягөз аудандарында "Ән мен әнші" бағдарламасын тамашалатқанына "Қазақстан" телеарнасының көрермендері куә болды.

- Жасалып жатқан шаралар бар ғой, көбін біраздан соң естен шығарасың. Ал аудандық аурухананың балалар бөлімін күрделі жөндетейін дегенімде дәрігерлер қуанышын ешқашан ұмытпайтын сияқтымын. Неге екенін ұқлаймын, сол ісіме өзім де риза болдым, - дейді Нұртай.

Тапқанына мастанбайтын, шашқанына мақтанбайтын, үлкен істерге бел буудан жасқанбайтын Нұртайдай жігітке қайтіп қана разы болмайсың.

- Әр ауданда Нұртайдай үш жігіт болса, көп мәселе оңай шешілер еді, - деп армандайды Аягөз ауданының әкімі Марат Әкірамов.

Нұртайдай жігіттер шығып та қалар...